

Ennakkovaikuttaminen: Matkustaminen – matkustajien ja heidän oikeuksiensa parempi suojelu

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio on 14.9.2022 avannut julkisen kuulemisen, jonka määräaika päättyy 7.12.2022.

Tavoitteena on antaa suurelle yleisölle ja sidosryhmille mahdollisuus ilmaista näkemyksensä matkustajien suojelun nykytilanteesta ja lisätoimien tarpeesta Euroopan tasolla. Komissio harkitsee politiikkatoimia erityisesti koskien lentomatkustajien oikeuksia maksuvalmiuteen ja maksukyvyttömyyteen liittyvissä tilanteissa, tilanteissa, joissa varaus tehdään välittäjän kautta, matkustajien oikeuksia yhdistetyillä matkoilla sekä matkustajien oikeuksien parempaa valvontaa kaikissa liikennemuodoissa.

Tässä muistiossa esitetyn Suomen kannan pohjalta on tarkoitus esittää Suomen vastaus komission julkisessa kuulemisessa, minkä lisäksi kannan pohjalta voidaan osallistua asiaa koskevaan jatkovalmisteluun. Suomen lopullinen kanta mahdollisiin asiassa seuraaviin lainsäädäntöehdotuksiin määritellään siinä vaiheessa, jos komissio julkaisee tällaisia ehdotuksia.

Suomen kanta

Yleistä

Suomi pitää matkustajien oikeuksia koskevan sääntelyn arvioimista ja kehittämistä kannatettavana. Eri instrumenttien säännösten tulisi olla johdonmukaisia, selkeitä ja toimivia sekä turvata kohtuullinen tasapaino liikenteenharjoittajien ja muiden toimijoiden velvollisuuksien ja matkustajien oikeuksien välillä.

Lentomatrustajien oikeuksia koskevan asetuksen (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 261/2004) uudistamiseksi on annettu Euroopan komission ehdotus KOM(2013)130, jota koskevat neuvottelut ovat olleet pysähdyksissä vuosia. Suomi kannattaa lentomatrustajien oikeuksia koskevan asetuksen uudistamista. Voimassa oleva asetus on kuormittanut runsaasti matrustajia, lentoliikenteen harjoittajia, valvovia viranomaisia ja riidanratkaisuelimiä. Säädöksen tulkinnanvaraisuus on johtanut siihen, että lentomatrustamiseen liittyvät riidat ovat olleet kärjessä esimerkiksi kuluttajariitalautakunnan tilastoissa. On myös huomioitava, että asetus ei koske yksinomaan kuluttajamatrustajia. Suomi suhtautuu kuitenkin epäilevästi siihen, onko vuoden 2013 ehdotus riittävä asetuksen uudistamiseksi, ja kannattaa asetuksen kokonaisvaltaisempaa uudelleenarviointia. Vakiokorvauksia ja poikkeuksellisia olosuhteita koskevat säännökset tulisi uudistaa siten, että ne ovat kohtuullisia sekä lentoliikenteen harjoittajan että matrustajan näkökulmasta ja riittävän selkeitä mahdollistaakseen nykyistä kaavamaisemman menettelyn korvattavien tilanteiden käsittelyssä. Myös tiettyjä tässä kuulemisessa esitettyjä ongelmakohtia voitaisiin ratkaista asetuksen kokonaisvaltaisella uudistamisella. Vain erityistilanteisiin sovellettavien lisäinstrumenttien antamiseen Suomi suhtautuu epäilevästi ja pitää ensiarvoisen tärkeänä, että ne eivät johda tilanteeseen, jossa säännökset kuormittavat osapuolia ja lisäävät epäselvyyksiä entisestään. Matkailutoimialan keskinäisriippuvuus ja luonne ekosysteeminä tulisi ymmärtää ja huomioida.

Mitä tulee mahdollisiin instrumentteihin liittyen useita matrustusmuotoja sisältäviin matkoihin, Suomi pitää tärkeänä, että varmistetaan matrustajanoikeuksien kattavan riittävällä tavalla myös yhdistettyihin matkaketjuihin liittyvät häiriötilanteet, ja että asiakkaalla on tieto vastaavasta palveluntarjoajasta. Suomi pitää multimodaalisten digitaalisten liikkumispalveluiden edistämistä tärkeänä, ja liikenteen palveluiden digitalisaatiota tulisikin hyödyntää, koska sillä voidaan parantaa liikennejärjestelmän tehokkuutta päästövähennystavoitteiden mukaisesti. Tarjoamalla asiakastarpeisiin räätälöityjä matkaketjuja multimodaaliset digitaaliset liikkumispalvelut voivat asiakkaan näkökulmasta olla houkutteleva vaihtoehto yksityisautoilulle ja siten vähentää liikkumisen päästöjä. (E 143/2021 vp)

Sääntelyssä on huomioitava tasapaino matrustajien oikeuksien ja liikenteenharjoittajien ja muiden toimijoiden, esimerkiksi asemanhaltijoiden ja digitaalisten liikkumispalveluiden tarjoajien, velvollisuuksien välillä ja pidettävä huolta siitä, että oikeudet on mahdollista toteuttaa huomioiden eri kuljetusmuotojen ja esimerkiksi satamien, terminaalien ja asemien erityispiirteet sekä olemassa oleva sääntely.

Lentomatrustajien taloudellisen suojelun parantaminen maksuvalmiuskriisin tai maksukyvyttömyyden varalta

Suomi pitää lähtökohtaisesti kannatettavana sitä, että lentomatrustajien suojaa lentoyhtiöiden maksuvalmiuskriisin tai maksukyvyttömyyden varalta vahvistettaisiin. Parempi tiedotus esimerkiksi tarjolla olevasta vakuutuksesta tai luottokorttiyhtiön tarjoamasta suojasta voisi olla yksi keino. Suomi suhtautuu varauksellisesti ajatukseen siitä, että tällaisten vakuutusten tarjoaminen perustuisi pakkoon. Suomi suhtautuu kielteisesti unionin tasolle luotavaan rahastomuotoiseen järjestelmään niiden tilanteiden varalle, joissa on vaara siitä, että maksunpalautukset tai paluukuljetukset jäisivät toteutumatta. Kansallisesti tällaisia järjestelmiä voitaisiin tarvittaessa tutkia. Suomi suhtautuu varauksellisesti myös siihen, että EU-lainsäädäntöön otettaisiin velvollisuus viranomaisille vastata kotiuttamisen koordinoinnista. Kansallisten viranomaisten toimivaltuuksista säädettäessä tulee huomioida toissijaisuusperiaate. Kansallisilla viranomaisilla tulee säilyä viimekätinen mahdollisuus päättää eri tehtäviensä priorisoinneista.

Suomi pitää lähtökohtaisesti kannatettavana sitä, että matrustajilla olisi parempi suoja, jos he hyväksyvät matkakupongin lipun hinnan palauttamisen sijaan. Matkakuponkien vastaanottamisen tulee perustua matrustajan nimenomaiseen suostumukseen. Myös

matkakupongit tulisi suojata, jos lentomatkustajien oikeuksia parannetaan maksuvalmiuden tai maksukyvyttömyyden varalta, esimerkiksi luomalla matkapaketteihin verrattavia järjestelyjä, joiden tarkoitus on pyrkiä turvaamaan maksujen palautukset myös maksuvalmiuskriisissä.

Lipun hinnan palauttaminen lentomatkustajille

Pandemian aikana ilmeni haasteellisia tilanteita liittyen siihen, kuka vastaa matkustajaan nähden lipun hinnan palautuksesta silloin, kun lippua ei ole ostettu suoraan lentoliikenteen harjoittajalta. Lentomatkustajien oikeuksia koskevan asetuksen nojalla velvollisuus kohdistuu liikenteen harjoittajaan. Käytännössä varsinkin normaalitilanteissa on kuitenkin saattanut olla tarkoituksenmukaista kanavoida palautus matkustajalle lentolipun välittäneen elinkeinonharjoittajan kautta alan vakiintuneita järjestelmiä käyttäen. Näin saattaa olla jatkossakin edellyttäen, että palautus tapahtuu asetuksen edellyttämässä määräajassa ja ilman käsittelykuluja matkustajalle. Matkustajalla tulee tällöinkin aina säilyä oikeus vaatia palautusta suoraan lentoliikenteenharjoittajalta, jos tarvetta ilmenee. Ongelmana pandemian ilmettyä on ollut erityisesti se, että käytännössä on menetelty laajamittaisesti aivan toisin: matkustajia on ohjattu luukulta toiselle, osa lentoyhtiöistä lakkasi kriisitilanteessa käyttämästä alan vakiintuneita järjestelmiä, palautukset ovat viivästyneet kohtuuttomasti ja välittäjät ja matkatoimistot ovat perineet matkustajilta huomattavia käsittelykuluja asetukseen perustuvan oikeuden käytöstä. Toisaalta on ollut myös tapauksia, joissa lipun myynyt yritys ei ole saanut palautusta liikenteenharjoittajalta. Haasteeksi on saattanut myös tulla se, jos lentoyhtiö hyvittää lipun sen myyneelle yritykselle, mutta yritys tästä huolimatta tarjoaa matkustajalle vain esimerkiksi matkakuponkia. Suomi katsoo, että tilanteeseen olisi kannatettavaa saada selvennystä, mutta on tarkoin pohdittava, tarvitaanko asiassa lainsäädäntötoimia vai riittäisikö esimerkiksi tulkintaohjeistus ja opastus.

Lentomatkustajien oikeuksia koskevassa asetuksessa ei oteta kantaa tilanteeseen, jossa matkustaja peruuttaa itse matkan vakavan kriisin, kuten pandemian tai luonnonkatastrofin, vuoksi. Tällöin matkustaja saattaa jäädä ilman lipun hinnan palautusta. Asia jää kansallisen sopimusoikeuden sääntöjen varaan. Ns. matkapakettidirektiivin (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/2302 matkapaketeista ja yhdistetyistä matkajärjestelyistä sekä asetuksen (EY) N:o 2006/2004 ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2011/83/EU muuttamisesta ja neuvoston direktiivin 90/314/ETY kumoamisesta) mukaan matkustajalla on oikeus purkaa matkapakettisopimus ennen matkapaketin alkamista peruutusmaksua maksamatta, jos matkakohteessa tai sen välittömässä läheisyydessä vallitsevat väistämättömät ja poikkeukselliset olosuhteet, jotka vaikuttavat merkittävästi matkapaketin toteuttamiseen tai jotka vaikuttavat merkittävästi matkustajien kuljetukseen matkakohteeseen. Suomi voisi harkita tämän kaltaista rajattua lisäystä lentomatkustajien oikeuksia koskevaan sääntelyyn. Sääntelyn tulisi kuitenkin olla riittävän tarkkarajaisia oikeusriitojen välttämiseksi.

Matkustajien oikeudet yhdistetyillä matkoilla

EU-lainsäädännössä ei erityisesti säädetä matkustajan oikeuksista sellaisilla matkoilla, joilla matkustaja käyttää useita kulkumuotoja. Liikennemuotokohtaiset säädökset ja kuluttajansuojalainsäädäntö voivat soveltua, tilanteesta riippuen. Säädökset eivät suoranaisesti anna vastausta erilaisiin tilanteisiin liikennemuotojen välillä, esimerkiksi jos ensimmäisen kulkumuodon viivästyksen vuoksi matkustaja myöhästyy toisesta kulkumuodosta, tai siihen, millä tavoin ja mistä matkustaja voi tilata tarvitsemansa avustuspalvelun. Sääntelyn arviointi näiltä osin on kannatettavaa.

Nykytilanteessa matkustaja voi joutua kantamaan riskin yhdistetyn matkan keskeytymisen osalta esimerkiksi häiriötilanteissa. Tällaisen matkan tulisi olla matkustajalle yhtä luotettava valinta kuin vastaava yksittäisistä lipputuotteista koostettu matka. On perusteltua sel-

vittää, miltä osin matkustajan turvaa voidaan parantaa esimerkiksi paremmalla tiedottamisella ja miltä osin tarvitaan uutta lainsäädäntöä. Eri matkustusmuotojen ominaispiirteet ja niitä koskeva muu runsas sääntely on huomioitava. Mahdollisen uuden sääntelyn johdonmukaisuus ja yhteensopivuus olemassa olevan eri liikennemuotoja koskevan sääntelyn ja kuluttajansuojasääntelyn sekä myös komission valmisteleman uuden, multimodaalisia digitaalisia liikkumispalveluita koskevan sääntelyn kanssa on varmistettava. Mahdollisen uuden sääntelyn osalta on myös varmistettava se, että otetaan huomioon paikallisia seutuliikenteen erityispiirteet. Tarvittaessa soveltamisalaan tulisi voida tehdä poikkeuksia kansallisesti näiden erityispiirteiden huomioimiseksi.

Jos toimijoille luodaan mahdollisella uudella lainsäädännöllä velvollisuuksia, on erittäin tärkeää, että eri roolit ja vastuut yhdistetyn matkan osalta ovat selviä. Matkustuskokemuksen tulisi olla asiakkaan näkökulmasta saumaton myös siinä tapauksessa, että jokin osuus matkaketjusta peruuntuu tai myöhästyy, jolloin asiakkaalla tulisi olla selkeä yhteys- ja informaatiopiste. Vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden oikeudet ja näiden oikeuksien toteuttamisesta vastaavien tahojen selkeys erityisesti siirtymissä on huomioitava. Suomi pitää tärkeänä sitä, että matkustaja saa yhdistettyjä liikkumispalveluja hankkiessaan riittävästi ja ymmärrettävästi tarvitsemaansa tietoa palvelun eri osista vastuussa olevista tahoista sekä oikeuksistaan palvelun tai sen osan myöhästymis- tai peruuntumistilanteissa.

Matkustajien oikeuksien toteutumisen parempi valvonta kaikkien liikennemuotojen osalta

Yhtenä kyselyssä listattuna mahdollisena politiikkatoimena on, että komission olisi voitava pyytää kansallisia täytäntöönpanoelimiä tutkimaan matkustajien oikeuksien loukkausta. Ehdotus sisältyy lentoliikenteen osalta jo vuoden 2013 ehdotukseen. Suomen kanta on, että kansallisilla viranomaisilla tulisi säilyä viimekätinen mahdollisuus päättää eri tehtäviensä priorisoinneista kansalliset olosuhteet huomioon ottaen (U 21/2013 vp).

Kokonaisuutena katsoen on tärkeää, että toimijat tiedottavat matkustajien oikeuksista ja noudattavat voimassa olevaa sääntelyä. Myös sääntelyn tehokkaan valvonnan kannalta sääntelyn tulee olla ennen kaikkea laadukasta. Matkustajaoikeussääntelyssä olisi myös tunnistettava paremmin kollektiivivalvonnan tärkeys. Laatuvaatimusten ja esteettömyys- ehtojen laatiminen ja saataville asettaminen on tärkeää valvojan viranomaisen näkökulmasta, kunhan niitä koskevat säännökset ovat riittävän selkeitä.

Yhtenä mahdollisena toimena komissio on kuvannut, että liikenteenharjoittajien ja terminaalinpitäjien olisi julkaistava säännöllisesti tietoja siitä, miten ne ovat noudattaneet EU:n matkustajien oikeuksia. On huomioitava jo olemassa olevat raportointivelvoitteet. Olisi vältettävä päällekkäistä sääntelyä ja ylimääräistä hallinnollista taakkaa. Suomi ei lähtökohtaisesti pidä esitetyn kaltaista säänneltyä tiedonantovelvollisuutta perusteltuna.

Pääasiallinen sisältö

Taustaa

Matkustajien oikeuksista säädetään seuraavissa liikennemuotokohtaisissa säädöksissä:

Matkustajille heidän lennolle pääsynsä epäämisen sekä lentojen peruuttamisen tai pitkäaikaisen viivästymisen johdosta annettavaa korvausta ja apua koskevista yhteisistä säännöistä sekä asetuksen (ETY) N:o 295/91 kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 261/2004 (lentomatkustajien oikeuksista annettu asetus)

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1371/2007, annettu 23 päivänä lokakuuta 2007, rautatieliikenteen matkustajien oikeuksista ja velvollisuuksista; Rautatieliikenteen matkustajien oikeuksista ja velvollisuuksista annetun Euroopan parlamentin ja

neuvoston asetus (EU) 2021/782. Uutta rautatievastuuasetusta sovelletaan 7. kesäkuuta 2023 alkaen.

Matkustajien oikeuksista meri- ja sisävesiliikenteessä sekä asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1177/2010

Matkustajien oikeuksista linja-autoliikenteessä sekä asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 181/2011

Vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden oikeuksista lentoliikenteessä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1107/2006

Lentomatkustajien oikeuksista annetun asetuksen uudistamiseksi on annettu Euroopan komission ehdotus KOM(2013)130, jota koskevat neuvottelut ovat olleet pitkään pysähdyksissä. Muita linja-auto- ja vesiliikenteen matkalippuihin liittyviä näkökohtia tullaan komission mukaan käsittelemään lisätoimilla.

Nyt kuulemisen kohteena olevassa aloitteessa otetaan komission mukaan huomioon myös Euroopan tilintarkastustuomioistuimen vuonna 2021 antama erityiskertomus lentomatkustajien oikeuksista covid-19-pandemian aikana.

Komission näkemykset ongelmista

Aloitteella pyritään komission mukaan puuttumaan jäljempänä kuvattuun viiteen erilliseen ongelmakokonaisuuteen. Komissio aikoo arvioida eri toimenpiteiden, joilla puututaan haavoittuihin ongelmiin, tarkoituksenmukaisuutta.

Ongelma 1: Lentomatkustajien oikeuksista annetussa asetuksessa (EY) N:o 261/2004 säädetään lipun hinnan palauttamisesta muun muassa jos lentoliikenteen harjoittaja peruuttaa lennon. Matkustajille ei kuitenkaan välttämättä palauteta lipun hintaa tilanteissa, joissa liikenteenharjoittajasta tulee maksukyvytön tai se joutuu maksuvalmiuskriisiin. Tällöin matkustajat saattavat myös jäädä ulkomaille ja heillä voi olla vaikeuksia palata kotimaahansa.

Ongelma 2: Lentomatkustajien oikeuksista annetussa asetuksessa säädetään, että jos lentoliikenteen harjoittaja peruuttaa lennon, lipun hinta on palautettava seitsemän päivän kuluessa. Kyseisessä asetuksessa ei kuitenkaan ole erityisiä säännöksiä, joilla varmistettaisiin lipun hinnan palauttaminen matkustajille, jotka ovat varanneet lippunsa matkustajan ja lentoyhtiön välisenä välittäjänä toimivalta lipunmyyjältä (esim. matkatoimistolta tai verkkovarausalustalta).

Ongelma 3: Lentomatkustajien oikeuksista annettu asetus ei anna matkustajille oikeutta saada lipun hinnan palautusta, jos he päättävät itse peruuttaa lipun lähtöpaikassa tai matkakohhteessa vallitsevan vakavan kriisin vuoksi.

Ongelma 4: Multimodaalinen [i. yhdistetty] matka on matka, jossa käytetään vähintään kahta eri liikennemuotoa: esimerkiksi junamatka ja lento tai junamatka ja linja-automatka. Tällä hetkellä ei ole olemassa EU:n sääntöjä (esimerkiksi asianmukaisen tiedottamisen tai uudelleenreitityksen osalta, jos jatkoyhteys menetetään) sellaisten matkustajien suojelusta, joiden matkanteko häiriintyy multimodaalisilla matkoilla liikennemuotoa vaihdettaessa.

Ongelma 5: Oikeuksien toteutumisen valvonta EU:ssa ei ole riittävän tehokasta ja yhdenmukaista.

Mahdolliset komission toimet

Komissio esittää kuulemisessa mahdollisia politiikkatoimia edellä esitettyjen viiden ongelman ratkaisemiseksi ja pyytää arvioimaan näiden merkityksellisyyttä. Kuvatut politiikkatoimet ovat riippumattomia käytetystä välineestä, ja ne voivat merkitä sekä säädöksiä että ei-sitovia toimenpiteitä.

Lentomatikustajien taloudellisen suojelun parantaminen maksuvalmiuskriisin tai maksukyvyttömyyden varalta lentolippujen hinnan palauttamisen ja tarvittaessa kotiuttamisen osalta:

- Matkustajille olisi tiedotettava paremmin heidän käytettävissään olevasta lentoyhtiön maksukyvyttömyysvakuutuksesta ja muusta lentoyhtiön maksukyvyttömyyden varalta annettavasta suojasta, kun he käyttävät maksuvälineenä luottokorttia (joissakin jäsenvaltioissa kuluttajat voivat pyytää luottokortin myöntäjää maksamaan ostoksen hinnan takaisin, jos ostettua palvelua ei toimiteta palveluntarjoajan maksukyvyttömyyden vuoksi).
- Lentoyhtiöiden maksukyvyttömyyden kattavien vakuutusten olisi oltava laajasti matkustajien saatavilla.
- Matkustajilla olisi oltava parempi suoja, kun he hyväksyvät matkakupongin lipun hinnan palauttamisen sijaan.
- Viranomaisen olisi kaikissa jäsenvaltioissa vastattava kotiuttamisen koordinoimista silloin, kun matkustajat jäävät ulkomaille lentoyhtiön konkurssin vuoksi.

Lipun hinnan palauttaminen lentomatikustajille, kun varaus tehdään välittäjänä toimivan lipunmyyjän kautta:

- Kun matkustajat varaavat lentolipun välittäjänä toimivan lipunmyyjän kautta, heillä olisi oltava oikeus kääntyä ainoastaan tällaisen välittäjän puoleen (ei lentoliikenteen harjoittajan) saadakseen lipun hinnan takaisin matkan peruuntuessa.
- Välittäjänä toimivien lipunmyyjien olisi palautettava lipun hinta matkustajille matkan peruuntuessa myös siinä tapauksessa, että lentoliikenteen harjoittaja ei ole ensin toimittanut välittäjänä toimivalle lipunmyyjälle palautettavaa summaa.

Lipun hinnan palauttaminen lentomatikustajille, jos matkustaja peruuttaa matkan vakavan kriisin, kuten pandemian tai luonnonkatastrofin, vuoksi:

- Matkustajilla olisi oltava oikeus saada lipun hinta takaisin ilman lisämaksua, kun he itse peruuttavat lippunsa vakavan kriisin sattuessa.
- Matkustajilla olisi oltava oikeus saada lipun hinta takaisin, kun he itse peruuttavat lippunsa vakavan kriisin (esim. pandemia tai luonnonkatastrofi) sattuessa, mutta heiltä voidaan veloittaa käsittelymaksu.

Matkustajien oikeudet multimodaalisilla matkoilla:

- Kun multimodaalisen matkan yksi osa viivästyy tai peruuntuu, matkustajille olisi tiedotettava reaaliaikaisesti häiriöstä ja mahdollisista seuraavista yhteyksistä.

- Matkustajilla olisi oltava mahdollisuus valittaa multimodaalisen matkan aikana ilmenevistä puutteista liikenteenharjoittajille, lipunmyyjille ja terminaalinpitäjille.
- Vammaisille ja liikuntarajoitteisille henkilöille olisi tarjottava apua heidän vaihtsaansa liikennemuodosta toiseen.
- Matkustajille, jotka ovat myöhästyneet toisella liikennemuodolla kuljettavasta jatkoyhteydestä matkan edellisen osuuden viivästymisen tai peruuntumisen vuoksi, olisi tarjottava apua matkan jatkamisessa.

Matkustajien oikeuksien toteutumisen parempi valvonta kaikkien liikennemuotojen osalta:

- Liikenteenharjoittajien ja terminaalinpitäjien olisi julkaistava säännöllisesti tietoja siitä, miten ne ovat noudattaneet EU:n matkustajien oikeuksia (esim. tiedot palvelujensa viivästymisestä ja peruutuksista, vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden avustamisesta jne.).
- Komission olisi yhteistyössä kansallisten viranomaisten kanssa varmistettava EU:n matkustajien oikeuksien yhdenmukaisempi soveltaminen.
- Komission olisi voitava pyytää kansallisia täytäntöönpanoelimiä tutkimaan matkustajien oikeuksien loukkauksia.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Käsittely Euroopan parlamentissa

Kansallinen valmistelu

Luonnoksesta E-kirjeeksi järjestettiin 28.10.2022 kuulemistilaisuus sidosryhmille ja viranomaisille.

Luonnos E-kirjeeksi on käsitelty kilpailukykyjaoston (EU8) ja liikennejaoston (EU22) kirjallisessa menettelyssä 3.11.2022. – 8.11.2022.

Eduskuntakäsittely

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 22 kohdan mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat elinkeinotoimintaa ottaen huomioon, mitä on säädetty 11 §:ssä, 27 §:n 2, 4, 9, 12-15, 17-19, 26, 27, 29-34, 37 ja 40 kohdassa sekä 29 §:n 1 momentin 3-5 kohdassa, kuitenkin niin, että myös maakuntapäivillä on toimivalta ryhtyä toimenpiteisiin näissä kohdissa tarkoitetun elinkeinotoiminnan edistämiseksi.

Maakunnalla on 18 §:n 21 kohdan mukaan lainsäädäntövalta tieliikennettä, raideliikennettä, veneliikennettä, paikallisen meriliikenteen väyliä koskevissa asioissa.

Itsehallintolain 27 §:n 10 kohdan mukaan valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa,

jotka koskevat kuluttajansuojaa.

Valtakunnalla on 27 §:n 13 kohdan mukaan lainsäädäntövalta kauppamerenkulkua ja kauppamerenkulun väyliä ja 14 kohdan mukaan lainsäädäntövalta ilmailua koskevissa asioissa.

Taloudelliset vaikutukset

Lentomatkustamista koskevat riidat työllistävät matkustajia, lentoyhtiöitä ja asetuksen nojalla toimivaltaisia viranomaisia ja riidanratkaisuelimiä. Lentomatkustamista koskevat asiat ovat olleet kuluttajariitalautakunnan tapausten kärjessä (vuonna 2019 pelkästään lentoasioita oli 1554). Pandemia aiheutti notkahduksen saapuneiden valitusten määrään, mutta vuonna 2022 luvut ovat olleet taas nousussa.

Lentomatkustajien oikeuksia koskevan asetuksen uudistaminen, erityisesti sen vakiokorvauksia ja poikkeuksellisia olosuhteita koskevan sääntelyn muuttaminen ja selkeyttäminen voisi vapauttaa kuluttajariitalautakunnan resursseja muuhun ratkaisutoimintaan ja lyhentää käsittelyaikoja. Erityisesti poikkeuksellisia olosuhteita koskevien säännösten selkeyttämisellä ja siitä seuraavalla riitojen välttämällä olisi positiivisia taloudellisia vaikutuksia matkustajille, lentoyhtiöille ja viranomaisille.

Aloitteessa kuvatuista toimista seuraisi vaikutuksia matkustajille ja liikenteenharjoittajille, joita voidaan arvioida tarkemmin, kun mahdollisten toimien laatu ja laajuus ovat tiedossa.

Matkustajien mahdollisuus saada palautuksia ja palata kotimaahansa liikenteenharjoittajan maksuvalmiuteen liittyvissä kriisitilanteissa voisi parantua. Matkustajille voisi tulla parempi mahdollisuus peruuttaa itse lippunsa vakavissa kriiseissä. Mahdollisesta vakuusjärjestelystä voisi seurata lentoyhtiöille ja viranomaiselle kustannuksia. Matkustajien saamien matkakuponkien suoja voisi parantua.

Matkustajille, liikenteenharjoittajille ja muille toimijoille, esimerkiksi asemanhaltijoille seuraisi vaikutuksia mahdollisesti ehdotettavista toimista koskien yhdistettyjä matkoja.

Viranomaiselle vaikutuksia seuraisi erityisesti, jos oikeuksien valvontaa koskevia velvollisuuksia lisättäisiin ja komissio voisi velvoittaa tiettyjen loukkauksien tutkimiseen.

Taloudellisiin vaikutuksiin otetaan tarkemmin kantaa vasta mahdollisten lainsäädäntöehdotusten yhteydessä.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Komissio tarkastelee multimodaalisia digitaalisia liikkumispalveluja ja niitä tarjoavien toimijoiden ja markkinan sääntelyä. Komissio on julkaissut aloitteesta tiekartta-asiakirjan (Inception Impact Assessment, Ares(2021)6062336 – 05/10/2021), jonka mukaan lainsäädäntöaloite julkaistaisiin vuoden 2022 loppupuolella. Aloitteesta on laadittu valtioneuvoston selvitys eduskunnalle, E 143/2021 vp.

Valtioneuvoston selvitys: Kestävän ja älykkään liikkuvuuden strategia - Euroopan liikenne tulevaisuuden raiteelle, E 5/2021 vp

Valtioneuvoston kirjelmä Eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (lentomatkustajien oikeudet), U 21/2013 vp

Asiakirjat

Komission julkinen kuuleminen: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13290-Matkustaminen-matkustajien-ja-heidan-oikeuksiensa-parempi-suojelu_fi

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Johanna Isoaho (OM), johanna.isoaho@gov.fi, 0295150213
Laura Lassila (LVM), laura.lassila@gov.fi, 0295 342 016
Eveliina Uusitalo (LVM), eveliina.uusitalo@gov.fi, 295 342 028

VAHVA-tunnus

EU/1224/2022